

*Szalai Júlia: Social work - tevékenység területe
egy irodáról*

Az, amit itt most felvázolunk, tulajdonképpen nem más, mint egy kísérlet talán lehetséges terve, egy olyan kísérleté, amely egy olyan információ-szolgáltató iroda felállítására vonatkozik, amely segítséget nyújtana egy lakókörzet lakosainak mindennapi ügyes-bajos dolgaik intézésében. Mielőtt elképzeléseinket leírnánk, ~~ne~~ röviden ismertetni szeretnénk, hogy miért, hol, milyen területeken merült fel egy ilyen jellegű intézmény felállításának szükségessége.

Sok tapasztalatból, bizonyos statisztikai tényekből és szociológiai megfontolásokból jutottunk el oda, hogy feltegyük a kérdést: Bizonyos emberek, sőt, egész társadalmi-gazdasági csoportok--közösségek vajon csupán azért járnak "póru" a társadalmi elosztási folyamat legkülönbözőbb területein /iskolai továbbtanulási lehetőségek; tudás; jövedelem; lakás stb./, mert elosztási rendszerünkben éppen e rétegeknek az átlagosnál több segítségnyújtást igénylő "preferálása" tekintetében hiba van /ami persze kimutatható és számtalan vonatkozásban, területen már kimutatott szociológiai-gazdasági tény/, vagy léteznek bizonyos, a széles értelemben vett elosztással szorosan összefüggő, mégis talán külön is figyelmet érdemlő okok is? Ugy tűnik, hogy ilyen okok vannak. Ezek között igen fontos, hogy a társadalmi rétegződésben "alul" elhelyezkedőknél /tehát azoknál, akik olyan fontos tényezők tekintetében, mint a jövedelem, a lakáshelyzet, az iskolai végzettség, foglalkozásuk, munkájuk jellemzői, családi közösségeik jellegzetességei stb szempontjából a kevésbé előnyös vagy kimondottan hátrányos helyzetűek között vannak/ sok-sok a közvetlen környezetből, az iskolából, a munkahelyről, a lakó- vagy családi közösségből eredő hatás vagy éppen hatás-hiány miatt az átlagosnál és szükségesnél kisebb mértékben fejlődik ki a társadalomban, a társadalmi intézmény-rendszerben való "elbonyolódás" képessége. Ezek az ~~szociológiai~~ emberek sokszor mindennapi, mások számára természetesnek tűnő jogukat sem ismerik, így nem is élnek e jogokkal. Vagy ha ismerik is jogukat, állampolgári lehetőségeiket, annak útját-módját már nem, hogy e jogokkal hol, hogyan, milyen úton szerezhettek érvényt, kihez, milyen szervezethez fordulhatnak akárcsak tanácsadásért is. Ebből pedig bizonyos egyenlőtlenségek, helyzet-veszteségek további éleződése következik: sematikusan úgy mondhatnánk, hogy az informáltság, a lehetőségek és elérési utjaik ismerete tekintetében a társadalom két nagy csoportra osztható : azokra, akik ismerik lehetőségeiket, jogukat és élnek is ezekkel, ennek következtében képesek a lehetőségek kihasználásával helyzetükön javítani, elérendő céljaikat realizálni, és azokra, akik nem ismerik e lehetőségeket, vagy -- segítség, utmutatás hiányában -- nem képesek élni velük, tehát még inkább lemaradnak: helyzetük sok vonatkozásban változatlan marad, vagy abszolút mértékben is romlik, de minden bizonnyal romlik relatív értelemben a "lehetőségeikkel élők"-höz képest. Hogy példát is említsünk: a tanácsi-állami lakások elosztásáról szociológusok kimutatták, hogy ezek a kedvezményes lakások szisztematikusan a társadalmi munkamegosztásban magasabb helyet elfoglalókhöz jutnak, hogy az

elosztási mechanizmus olyan, hogy éppenséggel eredeti alapelveivel, az rosszabb helyzetben lévők fokozott támogatásával ellentétesen működik. Ennek a pontosan kimutatható folyamatnak minden bizonytalansággal lényeges eleme az, hogy éppen ezek a társadalmi rétegek egyben azok, melyeknek iskolai végzettsége, otthonról származó "társadalmi tájékozódóképessége" jobb, tudják, hogyan kell egy lakásigénylési kérvényt megfogalmazni, hová kell azt benyújtani, körülbelül mennyi az az idő, amelyen belül már biztosan választ kell kapniok igénylésükre, ha nem kapják meg, tudják, hogy hol sürgessék ezt a választ, stb. Ugyanakkor a másik póluson lévőknel /azoknál, akik éppen korábbi rosszabb helyzetüknél fogva a kedvezményes lakásra leginkább jogosultak lennének/ ezek az ismeretek hiányoznak, még a kezdeti lépések megtételéhez is. /Itt idézhetnénk néhány alacsony jövedelmű, -iskolai végzettségű családnál folytatott vizsgálataink interjúanyagának hosszú sorát, kezdve azon, hogy az albérletekben a főbérlő szinte semmiért kér el havi 800 Ft-ot, és ezek az emberek nem tudják, nincs ismeretük arról, hogy mennyit lehet kb. fizetni bizonyos típusú albérletekért és folytatva azon, hogy segítség hiányában 8/!/ évet kell várni egy igen leromlott házban kiutalt egy szobás lakásra egy 6 tagú cs. lártnak! /

Sajnos, sem az iskolai tananyagban, sem máshol megszerezhető rendszerezett ismeretanyagban még csak utalásszerűen sem fordulnak elő az fent leírt képességek megszerzését biztosító tantárgyak vagy tananyagrészek. Nincs továbbá semmilyen felnőtt-oktatás sem, ahol ezeket a képességeket valaki elsajátítaná. Itt tehát az emberek magukra vannak hagyva, és ennek a magukra maradásnak igen súlyos társadalmi következményeik vannak, e rétegek lemaradását tekintve.

Körülbelül az itt vázolt problémák azok, amelyek elvezettek bennünket oda, hogy egy kísérleti tanács- és információszolgáltató iroda felállítását javasoljuk.

Elképzelésünk a következő:

A hely:

Ehhez az első, kísérleti irodához valószínűleg olyan környezetet kellene választanunk, ahol a problémák széles skálájával találkozhatunk, ahol feltehetjük, hogy pl. bizonyos jelentős társadalmi mozgások a problémák sorát hozzák majd tömegesen felszínre, és e problémák valószínűleg érintik az érdekelt társadalmi csoportok mindennapi életének igen sok területét. Ugy várható, hogy például egy nagyobb lakónegyed lebontása nemcsak az új lakás megszerzéséhez, hanem az új életmód, az új berendezkedés, új emberi kapcsolatok kialakítása, a gyermekek játék- és iskolázási lehetőségei, bevásárlási és a legkülönbözőbb élet-szervezési kérdések, munkalehetőségek stb. tekintetében is egy sor problémát vet fel, egy sor olyan problémát, amely ügyintézés, éppen a fent vázolt tájékozódási-beilleszkedési-informálódási, elbonyolódási készséget igényel. Itt tehát egy tanácsadó irodának igen nagy szerepe lehetne. Tudomásunk szerint a következő 5 éves tervben a VIII. kerület több körzetében tervezik régi, rossz állapotban lévő ~~kandx~~ lakóházak

lebontását és helyükön új lakótelepek felépítését. Eddigi tájékoztatásaink szerint ezeken a területeken /Százados uti telep; a Horváth Mihály tér mögött fekvő néhány utca régi, rossz, leromlott házsorai/ többségben azok a társadalmi rétegbeli csoportok laknak, akikről az előbb írtunk. Azt javasolnánk tehát, hogy az iroda itt szülessen meg.

Az iroda felépítése:

Először itt azokról kellne írunk, akiknek egy ilyen jellegű iroda munkájában feltétlenül részt kellene venni:

Szükség volna olyan egy-két emberre, akiknek legfőbb feladata, hogy a kiválasztott területet társadalmilag feltérképezzék. Itt arra gondolunk, hogy e néhány embernek nap mint nap fel kellene keresnie a lakóközösség családjait, bekapcsolni őket az iroda működésébe, feltérképezni azt, hogy várhatóan mik lehetnek majd e családok fő problémái, olyanok, amelyeknek megoldásában az iroda segítséget nyújthatna /megmutatni, hogyan kell kérvényt fogalmazni, állandóan kontaktusban lenni az emberekkel, és bekapcsolni őket abba a folyamatba, ahogyan igénylésük, ügyeik zajlanak; stb./ Ez a néhány ember lenne tehát az összekötő a lakóközösség s az iroda között. Képzettségüket tekintve valószínűleg pszichológusokra, fiatal, társadalmi problémák iránt érdeklődő jogászokra lenne itt elsősorban szükség, akiknek persze munkájukhoz egy sor szociális munkás /social work/--tudást külön, a gyakorlatban kellene majd megszerezni. Itt problematikus lehet az, hogy nálunk szociális munkás-képzés nem folyik, ezért gondoltunk itt jogász-pszichológusokra, hiszen feltehető, hogy talán ők vannak képzésük során a legközvetlenebb és leggyakoribb emberi kapcsolatban.

Feltehető, hogy a felmerülő problémák nagy része olyan lesz, hogy annak megoldása így vagy úgy, a V^III. kerületi Tanács egy-egy osztályához kapcsolódik. Ezért valószínű, hogy külön tanácsi összekötőre is szükség lenne. Ezen kívül magában az irodában a problémák típusa szerint szükség lesz majd egy jogász, egy pszichológus, egy szociológus és egy egészségügyi dolgozó szoros együttműködésére, akik részben magát a tanácsadó, szervező, információszolgáltató munkát, részben az ezzel kapcsolatos "felnőtt-oktatást", részben pedig az esetleg szükséges együttműködést végzik az iskolákkal, óvodákkal, munkahelyekkel, egészségügyi központokkal stb.

Az iroda felépítése

Ugy gondoljuk, hogy a tanácsadásnak elsősorban magában az irodában kellene folynia, ezért a 465 tanácsadó dolgozónak ez lenne az állandó artózkodási helye, a szociális munkások munkájuk jellege szerint a terepet járnák, a tanácsi összekötő pedig valószínűleg szintén elsősorban az irodához kötött. Az irodának ezek szerint kb. 2 vagy 3 helyiségből kellene állnia, amelyek közül egy a várószoba, a vendégfogadó helyiség, a másik egy vagy két szoba a tanácsadó dolgozók szobája, ~~egyben könyvtár, hiszen feltétel~~

Összefoglalva: anyagilag állandó finanszírozást itt a helyiség fenntartása jelentene /itt a két-három szoba minimális berendezésén kívül nem lenne másra szükség, mint némi segédkönyvtárra, / és a 6-9 dolgozó fizetése.

Mint bemutató tanácsadó irodák működését eddigi ismer